

## Læreplanstemaer

### Alsidig personlig udvikling

Alsidig personlig udvikling tager udgangspunkt i den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

I Solmarken arbejder vi med barnets alsidige personlige udvikling fra barnet træder ind i institutionen til det går hjem. Det sker gennem måden vi møder og kommunikerer med det enkelte barn, både verbalt og nonverbalt. Vi ser på det enkelte barns udvikling i fællesskabet og planlægger det pædagogiske arbejde herefter.

Livsduelighed handler om at besidde et godt selvværd, hvor barnet formår at regulere sig selv følelsesmæssigt og er i stand til at udvise empati.

Vi har et stort fokus på det relationelle arbejde, både mellem barn og voksen og børn imellem. Vi arbejder ud fra en tanke om, at alle børn skal føle sig set og forstået. Vi ønsker at skabe en kultur, hvor vi har fokus bl.a. på rummelighed, dannelse, fælles opmærksomhed, selvregulering, medbestemmelse og succesoplevelser.

Børnene har brug for tydelige voksne, som sætter nogle tydelige rammer.

Arbejdet med barnets personlige udvikling kommer til udtryk f.eks. gennem måden, vi holder samling på, hvor vi har fokus på turtagning, at lytte til hinanden og fælles opmærksomhed.

Vi arbejder med rummelighed på en måde, hvor vi italesætter forskellighed. Vi arbejder med udsættelse af egne behov, hvor børnene øver sig i at vente på tur, at kunne samarbejde og dele. Det sker i pædagogiske planlagte aktiviteter, f.eks. ved en aktivitet, hvor der skal males et fællesbillede. Børnene bliver sammensat på tværs af alder, køn og relationer, og skal derved dele farver, glas og papir. Her støtter og guider de voksne aktiviteten positivt.

Vi arbejder også med det i hverdagsrutinerne, hvor det handler om at vente på tur og kunne forstå, at man er en del af en større helhed.

I børnehaven arbejder vi med, at børnene har medbestemmelse på deres hverdage. Det gør vi på en måde, hvor vi inddrager børneperspektiver, hvor de giver udtryk for behov gennem deres nonverbale kommunikation. Det sker f.eks. i en garderobesituation, hvor børnene bliver urolige og har svært ved at samarbejde om at tage tøj på. Børneperspektiverne bruger vi til at reflektere på vores pædagogiske praksis.

Selvregulering er en vigtig del af barnets udvikling. Det handler om at kunne tilpasse sig og



aflæse forskellige kontekster, som sker i løbet af en hverdag, men også at kunne regulere sig følelsesmæssigt, som passer til situationen.

For at arbejde med selvregulering i de forskellige kontekster, gør vi brug af tydelige og genkendelige rammer under f.eks. samling eller i garderoben. Vi arbejder med følelsesregulering, f.eks. gennem konfliktsituationer. Her hjælper vi barnet ved at sætte ord på dets følelser og opfordrer evt. til andre strategier, når f.eks. et barn reagerer mere voldsomt, end hvad der er passende til situationen.

Vi har et stort fokus på forskellige succesoplevelser. Børn skal have mange succesoplevelser, både som individ og i fællesskabet. Gennem succes oplever barnet en større følelse af selvværd og har derved nemmere ved at gå ud i verden.

Et eksempel herpå kan være, at et barn skal øve sig i at tage overtøj på. Her motiveres barnet af pædagogerne. Når børn oplever at lykkes med noget nyt, giver det tro på sig selv og mod til at kaste sig ud i andre og nye situationer.

For at mestre nye udfordringer, skal man turde at tro på sig selv. Som voksne er det vigtigt, at vi er støttende og opmuntrende, for at børnene tør at kaste sig ud i nye udfordringer.

I børnehaven arbejder vi med barnets alsidige udvikling igennem måden, vi sammensætter og planlægger aktiviteter. Det sker både med fokus på det enkelte barn og den samlede børnegruppe.

Dagen i børnehaven har flere og faste tidspunkter, hvor børnene samles og forskelligt indhold tilbydes. Indholdet tager udgangspunkt i, hvor børnegruppen er for på den måde at støtte op og børnene bedst muligt.

Hver dag har børnene i børnehaven samling, og her er rammen hver dag den samme. Det har stor betydning for børnene, at de kender rammen, for at de på den måde bedre kan koncentrere sig om indholdet, som kan variere.

I Solmarken arbejder vi ud fra et ressourceperspektiv. Hvilket betyder, at vi arbejder med at fremhæve børnenes ressourcer og holde fokus på disse i vores pædagogiske arbejde. Vi bestræber os derfor på at møde børnene positivt og anerkendende.

### **Engagement:**

I Solmarken understøtter vi udvidelsen af barnets erfaringsverden og deltagelse. Det gør vi blandt andet gennem vores fokus på relationsarbejdet, både i vores planlagte pædagogiske læringsmiljøer og i vores upåagtede faglighed, som er det pædagogiske værktøj, vi bruger sammen med børnene hele dagen. Den upåagtede faglighed kommer f.eks. til udtryk i følgende situation: Vi ser, at et barn har svært ved at være sammen med flere børn i en større gruppe, og derfor nemt kommer til at skubbe til de andre børn. Pædagogerne laver en forandringsteori på barnet, hvor vi aftaler, hvilke mål der er for barnet, hvilken indsats vi skal gøre, hvilke indikatorer bruger vi til at se om indsatsen virker, og hvilken ressource har vi til rådighed. I de situationer hvor et barn er blevet skubbet til - er det vigtigt, at vi anerkender begge børnenes behov, ved at trøstet og drage omsorg for dem, og hjælpe dem videre. Vi trøster barnet, der har skubbet et



andet barn ved at møde det ved for eksempel at sige; hov du kom til at skubbe, kom du hen til mig, jeg vil gerne hjælpe dig. Vi giver barnet korte beskeder i situationen og guider det videre. Vi arbejder med barnet, så barnet udvikler engagement og derigennem deltagelse i fællesskabet, så det udvikler nære relationer med betydningsfulde andre, både voksne og børn og barnet føler sig respekteret, passet på og værdsat af fællesskabet i Solmarken.

### **Livsduelighed:**

I Solmarken har vi forskellige læringsmiljøer gennem hele dagen. Vi er fleksible i vores pædagogiske planlægning, så vi kan sikre et demokratisk læringsmiljø for hele børnegruppen. Dette gør vi gennem leg og andre meningsfulde aktiviteter, fordi vi gerne vil understøtte deres selvforståelse og udvikle deres erfaringsverden, og sikre børnene ret til medbestemmelse.

### **Gåpåmod:**

I de forskellige læringsmiljøer i Solmarken understøtter vi børnene i at kunne udtrykke deres følelser og håndtere konflikter hensigtsmæssigt, for at de kan få gåpåmod. Før nævnte eksempel viser, hvordan vi i Solmarken arbejder ud fra et ressourceperspektiv, hvor vi gennem anerkendelse og en positiv tilgang understøtter barnet i at udtrykke følelser og håndtere konflikter hensigtsmæssigt. Læringsmiljøerne introducerer børnene for forskellige måder at håndtere deres følelsesliv og konfliktfyldte situationer på, således at de får plads til at eksperimentere og styrke deres gåpåmod. I det pædagogiske arbejde lægger vi vægt på fleksibilitet og medbestemmelse i pædagogiske aktiviteter og relationer. Målet er at få børnene inddraget i det samlede børnefællesskab, på hvert enkelt barns præmisser.

### **Deltagelseskompetence:**

Børnene har medbestemmelse i læringsmiljøerne, og bliver understøttet i at engagere og fordybe sig i det, de er optaget af og får mulighed for at prioritere mellem de forskellige tilbud i hverdagen. Vi har fokus på, at børnene øver sig på deres deltagelseskompetence på forskellige måder. I perioder kan børnene være iagttagende og står i udkanten af en pædagogisk aktivitet, og vi respekterer barnets grænser og lader dem være undersøgende og iagttagende. Andre gange vil det samme barn være initiativtagende i aktiviteterne, og her arbejder vi med at skabe et læringsmiljø, der motiverer børnene til at undres, igangsætter børnenes nysgerrighed og følger børnenes spor og interesser. Børnenes erfaringsverden udvikler sig ved, at vi møder dem anerkendende, også i de situationer, hvor der er sket en u hensigtsmæssigt handling. De får nye erfaringer og en handlemulighed

### **Social udvikling:**

Social udvikling sker i fællesskaber og i samspil med andre mennesker i en bestemt kontekst. Mulighed for deltagelsesformer afhænger af, at pædagogerne har fokus på, at børnene kan



opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.

Vi ser forskellighed som en ressource, som bidrager til demokratisk dannelse og mangfoldighed i fællesskabet. Hvad kræver det at være en del af et fællesskab - Vente på tur osv.

### **Deltagelse og medindflydelse**

I Solmarken får børnene erfaringer med forskellige fællesskaber, hvori de møder pædagoger, der har øje for det enkelte individ samt fællesskabet, og med et reflekterende anerkendende, ressourceorienteret blik (hvor de bl.a. hjælper barnet med at opdage egne styrker og kompetencer, f.eks. ved refleksionsspørgsmål til barnet), med udgangspunkt i barnets/børnenes nærmeste udviklingszone. Pædagogerne støtter og guider børnene, så alle børn får en oplevelse af at kunne være sig selv, samtidig med at være en del af forskellige fællesskaber, hvori det enkelte barn får øvet sig i et bredt spænd af sociale kompetencer, f.eks. at kunne behovsudsætte, give udtryk for egne ønsker, behov og følelser, at kunne acceptere andres følelser og oplevelser af verden og lære at være i en konflikt, og kunne komme videre bagefter, i leg og andre aktiviteter.

Pædagogerne tager udgangspunkt i børnenes idéer, interesser og lege i planlægningen af aktiviteter, og tager imod børnenes input undervejs. De voksne fordrer ligeledes børnenes lege med passende input, så aktiviteterne bliver præget af børnenes perspektiver med støtte fra voksne. Pædagogerne fremhæver børnene og deres erfaringer positivt, så alle bidrager aktivt med deres deltagelse. Dagen er struktureret med faste, genkendelige rutiner, som er visualiseret med piktogrammer og kendt af alle børn. Børnene kender rammerne for dagen og vekselvirkningen mellem planlagte aktiviteter og fri leg. Pædagogerne reflekterer over egen praksis og børnenes behov i forhold til børnenes perspektiver, så alle børn får støtte, der passer dem og deres nærmeste udviklingszone.

### **Legens betydning for social udvikling**

Leg er en lystbetonet aktivitet, hvori vi bruger vores sanseapparater, vores fantasi, kreativitet, og legens formål er legen i sig selv. Vores børn synes, at det er sjovt at lege, og de bruger deres erindringer i legen, og benytter miljøet og de tilgængelige redskaber i legen – hvilket gør, at der er en variation i de lege, børnene leger. Solmarken er præget af forskellige legekulturer, og pædagogerne har fokus på, at skabe dynamiske legemuligheder for børnene, hvor pædagogerne introducerer forskellige hensigtsmæssige adgangsstrategier for børnene, så alle kan lukkes ind i en leg, og dermed får etableret en fælles legekultur. Dette udvikles f.eks. i legegrupper og til



forskellige former for samlinger. Pædagogerne er nærværende og yder legestøtte for børnene, når der er brug for guidning og inspiration i legen. Pædagogerne er tæt på børnenes leg, deltager ligeværdigt med børnene i legen, og trækker sig, når det er nødvendigt eller meningsfuldt for børnene samt legen. Alle børn er en del af en fast, lille legegruppe, hvori de får erfaringer med at kunne fordybe og udvikle sig i forskellige lege og aktiviteter.

### **Empati**

Pædagogerne har et ressourceorienteret fokus i deres relationelle arbejde med børnene, hvor vi reflekterer over os selv og samspillet med barnet/børnene, der er med til at sikre, at alle børn har en tryk tilknytning til mindst én voksen. Pædagogerne er tovholdere for det gode forældresamarbejde, der igennem dialog om det enkelte barns trivsel og udvikling er med til at skabe de bedste forudsætninger for det enkelte barn i fællesskabet samt sikre en god overgang mellem hjem og institution.

Mennesker dannes i samspil med andre. Det er vi i Solmarken opmærksomme på at tilbyde:

- Øjenkontakt med børnene og en modtagelse med åbne arme.
- Børnene kendes ved navn og skal derigennem føle sig set og som en del af et fællesskab.
- Børn der lærer at se hinanden – fx ved at den som hjælper med at dele tallerkener ud, er opmærksomme på hvem de deler ud til
- Vi holder samling og skaber en fællesskabsfølelse.
- Vi gør os overvejelse over hvordan vi sammensætter børnene i grupper. – Hvilke børn matcher socialt og hvilke relationer har børnene indbyrdes, hvordan kan de bidrage i for bindelse med egne og andres kompetencer.
- Pædagoger som på en positiv måde hjælper og guider barnet ind i en social relation eller fællesskab. – hvad gør andre glade, og hvor går min egen grænse.
- Vi snakker om følelser – man kan ikke sætte sig ind i andre følelser, hvis ikke man er i kontakt med sine egne. – tage billeder af børn i forskellige følelser og hænge dem op til samtale om følelser.

### **Kommunikation og sprog**

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtiltagelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”



I Solmarken er vi bevidste om, at vi er sproglige og kommunikative rollemodeller både verbalt og nonverbalt i vores samspil med børnene. I vuggestuen har vi fokus på den nonverbale kommunikation såsom blikretning, pludrer, gestik gennem nærvær, øjenkontakt og fælles opmærksomhed i vores interaktion med børnene. Et eksempel kan være at en pædagog kommer ind på stuen, hvor der sidder et barn på 11 måneder. Barnet smiler stort, tager øjenkontakt, spræller og rækker armene i vejret. Pædagogen gengælder øjenkontakten, smiler, sætter sig på hug foran barnet, rækker også armene frem mod barnet og siger: Du blev rigtig glad for at se mig, jeg blev også glad for at se dig. Barnet smiler og kravler op til pædagogen.

I dette eksempel reagerer pædagogen på det signal barnet sender nonverbalt og følger op ved at kommenterer verbalt.

I vuggestuen arbejder vi med tidlig sprogindsats. Pædagogerne i Solmarken har været på sprogkursus ved talehørekonsulenter fra PPR. Pædagogisk psykologisk rådgivning, Vi arbejder med et pædagogisk værktøj som hedder Sproghuset. Sproghuset tager udgangspunkt i alderen 0-3år. Der er forskellige kommunikationsfaser inddelt i alder. Værktøjet hjælper pædagogerne til at arbejde med dybden i sproget og have fokus på børnenes pludren, da pludrelydende er altafgørende for dannelsen af sproget. Derudover benytter vi os flittigt af Babblarna, som er et specielt udviklet sprogværktøj fra Sverige. Babblarna er nogle små figurer, hvis navne består af de første pludrelyde som børnene skal lære fx bibi, baba osv. Vi bruger værktøjet i dagligdagen, f.eks. har vi billeder af figurerne hængende i børnehøjde på stuerne og bruger figurerne til sanglege, til samling, til legegrupper osv.

Både i vuggestuen og i børnehaven bruger vi legen til at understøtte børnenes sproglige og kommunikative udvikling.

Sproget og kommunikation er nøglen til at kunne indgå og fastholde relationer. Det pædagogiske personale har ansvar for at rammesætte at alle børn får forskellige erfaringer med sprog. Der skabes rum hvor børnene har mulighed for ved spontan og selvorganiserede leg.

Pædagogerne skal tilrettelægge en bred vifte af forskellige legemiljøer, der understøtter tilegnelsen og udviklingen af et nuanceret sprog og sprogforståelse. Dette i både planlagte og spontane aktiviteter, og i den upågtede pædagogik igennem hele dagen.

Børnene har fri adgang til bøger. De står i reoler og ligger i kurve frit tilgængelige for børnene.

Vi tilstræber, at børnene har adgang til kreative materialer. Legemiljøerne er indrettet med bogstaver, tal, billeder som alt inviterer til at samtale.

Vi har endvidere dialogisk læsning. Kufferter med forskellige og skiftende temaer. Her er børnene aktive medspillere, hvor vi har fokus på deres initiativer, gentagelser af ord, fællesskaber og mulighed for at erfaringsdannelse.



Vi understøtter vores pædagogiske læringsmiljø omkring børnenes kommunikation og sprog ved at være opmærksomme på kvaliteten i samspillet mellem barnet og den voksne.

- Fokus på dialogen, antal ture og der bliver flere og flere sproglige udvekslinger. Pædagogen tager ordet, og afventer barnets respons. Holder pauser og giver tid. Vi er opmærksomme på, når børnene gerne vil kommunikere med os, verbalt og nonverbalt.
- Vi tager udgangspunkt i barnets udspil, og tilstræber fem turtagninger. Det kan også være ti hurtige korte samspil, tre langsomme turtagninger, og fem ture er optimalt. Pædagogerne ser gerne, at det er barnet, der tager den første tur
- Opmærksomhed på det fælles tredje. Vi er opmærksomme på "det fælles tredje", i betydningen at vi tilsammen, børn og voksne, får større udbytte af samværet og fællesskabet, når vi alle kommer til orde og får mulighed for at fortælle. Ved frokostbordet tilstræber vi f.eks. at skabe en fælles samtale, som giver mulighed for at alle kan byde ind. Den voksne ved bordet er garanten for at denne dialog bliver socialt inkluderende, ved at drage omsorg for at alles input tillægges værdi i fællesskab.
- Pædagogerne skaber rammen for at børnene kan tale om det, der er vigtigt for den enkelte her og nu. De voksne faciliterer samtaler, uddyber og perspektiver børnenes udspil, så vigtige emner som sorg og savn får plads, ligesom temaer om fortid, nutid og fremtid, drømme, ønsker, utryghed og forventninger.
- Vi stiller ikke børnene spørgsmål til det, som vi selv kender svarene på. Vi stiller åbne spørgsmål til barnet. Pædagogen afventer barnets respons, giver tid til svar.
- Vi sætter ord på det vi ser, hører og gerne vil have skal ske. Således gør vi os umage for at bruge det verbale sprog positivt.
- Vi har sproggrupper, hvor børnene er inddelt i forskellige grupper. Her tager vi højde for forskellige kommunikationsstile, gruppedynamikker som er stærke / svage, sproglige forsinkelse.
- Pædagogerne deltager i børnenes leg, rollelege og hjælper børnene med sprogligt at deltage i legen. Tematiske lege med form og farver, gentagelser, samlinger på forskellige vis afhængig af alder og udviklingsniveau. Lege der er sjove for børnene.
- En sprogpædagog på hver stue i børnehaven.
- Vi arbejder med sproggrupper, hvor vi har børnene i små og mindre grupper, hvor der er tid og mulighed for fordybelse i litteratur og lege, som styrker formuleringer, ordforråd og samtale om vigtige emner. Der er sprogpædagoger på alle stuer.
- Fokus på sproglige læringsmiljøer i alle rutiner og aktiviteter.

Rollelege med fælles tema giver stof til sprog og kommunikation. Børnene lærer nye begreber gennem legen og motiveres af, at de voksne leger med, og det enkelte barn udfordres sprogligt med støtte fra den voksne. Yngre børn holder øje med de større børns roller og lytter til deres udsagn/ ytringer og vil gerne være med og vil gerne selv prøve. De voksne er ansvarlige for at inddrage nye ord og begreber, -og ikke mindst for at støtte op om børnenes egne udvidelser af



legen, så den legende tilgang er i fokus.

Vi lægger vægt på at også højtlesning og historiefortælling kan foregå udendørs.

- Den kan foregå som dialogisk læsning, hvor vi læser op for en gruppe børn, som er aktive lyttere, som stiller spørgsmål og kommenterer, eller hvor oplæseren bruger fagter og forskellige stemmer
- som dramatiseret fortælling, hvor vi f.eks. leger "de tre bukke bruse", når vi på tur i Søndermarken, finder vores bro, som er en væltet træstamme og børnene derefter spiller rollerne i eventyret.
- og som en slags fabulerende fortælling, hvor den voksne begynder at fortælle en historie, hvortil børnene på skift kan byde ind på handling og på forskellige egenskaber hos fortællingens personer. Således bliver børnene medskabere af historien med deres individuelle input, som den voksne samler op og fletter ind.

### **Krop, sanser og bevægelse**

"Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel. Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen"

I Solmarken tilbyder vi børnene kropslig bevidsthed og udvikling gennem aktiviteter og hverdagens faste rutiner. Voksne der er deltagende forbilleder for børnene. Og følger barnets initiativ. (Krop imiterer krop)

I Solmarken har vi køkken som laver mad som udfordrer sanserne og finmotorikken.

Vi skal opfordre forældrene til at give deres børn tøj på og med, som de kan bevæge sig i.

### **Kroppen**

Selvhjulpethed, finmotorik og grovmotorik i fokus, fodtøj åbnes og tages på ved hjælp af stærke fingre, knapper knappes op og i, lynlås sættes sammen og lukkes/trækkes op, fingervanter, bukser ud over støvler, hænge flyverdragten op i stroppen, træk strømper på en fugtig fod, træk ærmet op før håndvask, hold fast i nederste kant af ærmet, når jakken tages på, bind snørebånd, stram velcroen, brug af støvleknægt og skohorn

Fortrolighed med egen krop, koordinering, hvornår skal jeg stoppe/ fortsætte? Temposkift Stole der er indstillet, så de mindste kan kravle op på trip trap stolene selv, med hjælp fra en skammel.





Ture hvor børnene selv går – og de oplever, at kroppen kan blive træt.

Voksne der guider og vejleder barnet til selv at kunne. (Tage tøj af og på, dele mad ud, kravle op og ned ad pusleborde og stole, gyngen mm)

### **Sanser**

Gemmeleg, sandkasseleg, vandpytter, våde overflader, fodbad/fodcreme, frottere, vand i spande og pletter, lytte til musik og andre lyde, holde i hånd, massage,

Smagssansen: madmod, stærk, mild, umami, varm, kold, bitter, sød, sur, saftig, tør, blødt, sprødt

Sanser er også at mærke sig selv, fornemmelse af egen krop, størrelse, hvad kan jeg?

Følesansen, at afkode andres bevægelser, tilpasse sin egen krop til et bestemt tempo, kendskab til egen tolerance overfor sansestimuli, rummelighed for andre, tolkning af berøring: hvordan omsættes det til væren blandt andre? Grænser, afgrænsning

Vand i ansigtet? hvad kan jeg lide?

Har vi tillid til at berøring er i en god hensigt? Føles et strejf af en albue som at blive slået?

Punktmassage, som skal hjælpe barnet med at afgrænse egen krop og styrke kropsbevidstheden.

Sanse med kartoffelmel og vand – Vi sætter ord på sanserne

Vandleg – Vi sætter ord på sanserne

Maling, hvor kroppen bruges til at udfolde det kreative. Eks. Stående, kun med ble på, fingremaling, uden stive forklæder. - Vi sætter ord på sanserne.

Vi leger med farvede ris – og sætter ord på sanserne.

Vi hører afslappende musik og slapper af.

### **Bevægelse**

Vi er inspireret af DGI og Bevægelsesteam København, som opererer med de 18 grundbevægelser: gyngende, klatre, cykle, løbe, hoppe, balancere, skubbe, trække, vippe, gribe, kaste, hinke, krybe, snurre, rulle, springe, bakke, kravle.

Vi veksler i vores pædagogiske læringsmiljø mellem ro og aktivitet. Vi laver bevægelsesrytmik. Vi tumler med børnene og udfordrer deres vestibulær sans.

Lege tumblelege, hvor børnene pakkes ind i et tæppe- Hvor de selv skal komme ud igen.

Gå op og ned af trapper.

Brug rutschebanen på stuen.

Hoppe ned fra kantstenene

Lav en motorikbanen hvor de kan balancere.

Hoppe over noget – så de får afsæt i kroppen

Boldlege – Hvor der kastes med bolde, og kast gerne bolden et bestemt sted hen for, at øve præcisionene.

Nemmere at hoppe ned fra et lille trin er nemmere end at hoppe på et fladt gulv – for at få afsæt.

Lege med skift – Trille bold.



Ærtepose, som skal lande i en spand eller i en cirkel for at øve afstande og hvor meget kraft der skal være i kastet.

Lære fornemmelsen af hvad der er farligt.

Lære at regulere ift hvad de kan og ikke kan.

Lyde på legene.

Regulering i legen - Op og ned i tempo.

## Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

I Solmarken bruger vi naturoplevelser aktivt i vores pædagogiske arbejde. Vi er ude på vores legeplads hver dag og tilstræber at bruge vores udeområde som et læringsmiljø. Vi bruger naturen i vores arbejde gennem pædagogiske, planlagte aktiviteter og gennem børnenes selvorganiserede leg.

F.eks. henter vi om efteråret blade og bruger dem til forskellige aktiviteter i vores læringsmiljø i blandt andet kreative aktiviteter. I disse aktiviteter taler vi om årstiderne, vejret, dyr og naturfænomener. Vi opsøger udelivet og naturen på legepladsen og i nærmiljøet. (fx Søndermarken, Valbyparken) Vi laver pædagogiske tilrettelagte forløb/temaer. F.eks. kan vi på stuen have et tema om dyr, hvor vi læser bøger om dyr, ser på billeder af dyr, synger sange om dyr og afslutter med at tage på tur til Zoologisk have. Vi understøtter gennem disse aktiviteter børnenes mulighed for at gøre sig erfaringer med og udvikle forståelse for sammenhænge i naturen.

Vi tilstræber at involvere børnene i en undersøgende tilgang til vores uderum. Fx ved at plante blomster og krydderurter på legepladsen sammen med børnene. Her aktiveres børnenes sanser ved dufte, mærke, smage, røre ved planterne og aktivt deltage i at plante og vande. Vi inddrager børnene ved at give dem legemuligheder og samtaler om aktiviteter og naturfænomener i uderummet.

I Solmarken får børnene mulighed for at eksperimentere, sanse og erfare og fordybe sig igennem mange forskellige aktiviteter. Vi vægter, at børnene får kendskab til mange sanselige oplevelser



både inde og ude som understøtter deres lyst til at være undersøgende. Vores rolle er at være aktivt deltagende og støtte børnene i deres initiativer og eksperimenter.

Vi sanser med øjne og fingrer, når vi spiser. Vi mærker forskellen på kold og varm mad på blødt og knasende, sanser de forskellige konsistensen. Nogen spiser med fingrene, dypper brødet i det kold vand. Uanset hvordan børnene spiser, vejleder og understøtte vi deres madmod.

(omformuleres —> man kan måske lave en aktivitet, hvor man har fokus på at bruge sine sanser – ikke fordi de ikke må bruge deres sanser under måltidet, men der skal være en form for orden – regler)

Da vi er en børnehave midt på Frederiksberg, forsøger vi at introducere børnene for steder, hvor naturen møder byrummet. Naturen skal sanses og opleves. Naturen tilbyder os forskellige slags sanseoplevelser, alt afhængigt af hvilken årstid, vi befinder os i. De voksne formidler deres viden om naturen til børnene, og bearbejder denne viden sammen med børnene i empiriske og æstetiske læreprocesser, hvor vi sanser, tegner, synger osv. Vores børn er nysgerrige på naturen, og opsøger viden om den på forskellige måder, eksperimenterer og undersøger. Vi har fagbøger om natur og naturfænomener og leger lege, hvori vi bruger vores viden og erindringer. De voksne følger børnenes spor i deres udforskning af naturen. Når en voksen støder på et ukendt fænomen, går han/hun på opdagelse sammen med børnene, hvor begge parter tilegner sig ny viden i et ligeværdigt læringsfællesskab. Sammen med børnene snakker vi om, hvordan vi i fællesskab skal passe på naturen, og hvad vi kan gøre for at beskytte den. På stuerne har vi affaldssortering og lærer børnene at genbruge papir. Som et led i at lære børnene om bæredygtighed, laver vi vores eget papir ud af genbrugspapir og naturmaterialer, og vi gør brug af genbrug, og udnytter de ting, vi har i huset, fremfor at smide ud.

### Udeliv

Vores legeplads inviterer til forskelligartede aktiviteter og forskellige former for bevægelse, og bliver brugt flittigt til planlagte bevægelseslege, der differentieres i forhold til det enkelte barns alder og udvikling. I vores arbejde er vi opmærksomme på, at alle børn hver dag veksler mellem at komme op og ned i arousal, hvilket ofte foregår udendørs. Børnene bliver støttet i deres leg og relationer og hjulpet med eventuelle konflikter. Vi oplever, at børnene er blevet virkelig gode til at benytte uderummet og lege gode, fantasifulde fordybelseslege, i forskellige, selvvalgte legegrupper. Pædagogerne positionerer sig i forhold til børnenes behov, og veksler mellem at være foran, ved siden af og bag ved i deres leg, så alle børn møder passende input og støtte i deres leg.

### Science

Vi forstår science som muligheden for at udforske, undersøge og eksperimenterer, og eventuelt fremlægge og afprøve forskellige hypoteser, som bliver justeret i forhold til det afprøvede, sammen med børnene. Børnene får mulighed for at bringe egen viden og erfaringer i spil med



det, der har fanget deres opmærksomhed. Det pædagogiske personale fodrer børnenes nysgerrighed med både undrende og opklarende spørgsmål, og reflekterer og undersøger sammen med børnene. Vi kan bl.a. bruge iPads eller fagbøger til dette formål. Børnenes tidlige matematiske opmærksomhed bliver f.eks. stimuleret når børnene laver perleplader, både mønstre efter egen frie fantasi, og når de laver perler efter en skabelon. Sammen med børnene er vi opmærksomme på forskellige former og farver i naturen. Vi kategoriserer, er opmærksomme på tal, mængder og størrelser, regelmæssigheder, årstider og vejr, som vi inddrager i vores lege og aktiviteter. Vi laver puslespil, bygger med Lego, laver kuglebaner og leger med andet konstruktionslegetøj, som kan leges med på forskellige måder, hvor

### **Kultur, æstetik og fællesskab**

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

I Solmarken har vi forskellige kulturer og en høj grad af mangfoldighed. Vi vil gerne styrke børns kulturelle fællesskaber.

Vi arbejder med kultur, æstetik og fællesskaber aktivt i vores pædagogiske arbejde. Vi tilstræber at skabe et læringsmiljø med en børnekultur, hvor der er grundlag for at bruge fantasi, engagement, kreativitet og nysgerrighed. Vi har fokus på, at se Solmarkens mangfoldighed som en ressource. Vi vil lære vores børn at omfavne og acceptere andre kulturer. Der skal være plads til alle.

Når vi indgår i fællesskaber med andre mennesker, sætter vi noget af os selv på spil, dette gælder både for voksne og børn. Vi voksne har kompetencerne til at reflektere over måden, vi gør det på, og hvilken betydning det får for os selv og andre. Vi hjælper børnene med at få indblik i hinandens liv ved, at de kan have deres yndlingsbog med hjemmefra, som vi læser op for alle børnene.

Vi holder forskellige kulturelle arrangementer, hvor der indgår mad fra forskellige kulturer, hvor vi kan få nye forståelser for hinandens forskellighed.

Vi holder samlinger med børnene hver dag. Samlingerne er forskellige afhængige af hvilken alder og stue børnene går på. I vuggestuen bruges der sangkufferter og forskellige rekvisitter til at illustrere indholdet i sangene.

I børnehaven bruges der piktogrammer, som viser børnene hvilke elementer der indgår i samlingerne. Samlingerne er dynamiske, og vi regulerer på både form og indhold, hvis det vi har planlagt ikke matcher børnenes behov.



## Kultur

Børnene er nysgerrige og åbne overfor at møde forskellige kulturer og traditioner.

Vores traditioner i løbet af året er:

Fastelavn. Slå katten af tønden. Vi laver fastelavnsris med pynt, som børnene får med hjem.

Påske – Påskepynt, som vi pynter op med, og som børnene kan få med hjem. Påskefrokost, med forskellige retter, som børnene ikke får til hverdag.

Afslutningsfest for Klub 5. I den sidste uge af april måned holder vi afslutningsfest for klub 5. Der er fællesspisning for børnene, overrækkelse af diplomer, discofest, og når børnene bliver hentet, har forældrene mulighed for at få et lille glas og sige farvel.

Blomsterdag, hvor bedsteforældrene inviteres til at komme med en blomst, som plantes sammen med børnene, og der kan pynte på legepladsen.

Sommerfest, hvor familierne mødes til en festlig eftermiddag på legepladsen. Der kan være forskellige indslag i løbet af eftermiddagen, og ellers er der mulighed for at mødes med andre forældre, pædagogerne og besøge de forskellige stuer. Vi spiser den medbragte mad, inden vi siger tak for i dag, og god weekend / ferie.

Bag for en sag. Børnene har bagt kager, og der er en stor fælles kagebod, hvor der kan købes kager af forskellige art. Det overskydende beløb indsamles til et godt formål som er Børns vilkår.

Dette er en landsdækkende indsamling, der er hvert år i uge 40.

Halloween – skal eller skal vi ikke? Vi foreslår, at børnene ikke er klædt ud, men vi har en kreativ proces med at lave pynt, sanser med at lave græskar, og så skaber vi en hyggelig atmosfære, frem for det uhyggelige.

Jul. I december måned er der mange traditioner såsom: Julesamling på gangen om fredagen (adskilt), julesamlinger på stuen, julepynt, julekalender, julefrokost og hører julemusik. Vi laver ligeledes julegaver. Julefest med luciaoptog, hvor forældrene er indbudt til at komme til julefest.

## Æstetik

Vi arbejder med at skabe en kultur med et æstetisk miljø, hvor der er plads til, at børnene kan udfolde sig, hvor børnenes kreationer har deres plads og hænges op, hvor børnene lægger tingene på plads efter brug, og der passes på hinandens ting. Indretningen er skabt med henblik på, at der er legeområder, som gør legen overskuelig og tilgængelig for børnene. Rummenes indretning og valg af materialer er klare pejlemærker for hvilken form for leg, der er mulighed for at deltage i. Børnene kan udfolde sig kreativt og sanseligt med maling, og igennem musiske kreationer. Udstillingerne på vægge og hylde skiftes ud jævnligt for at være opdateres og give mening for børnene.

Samtidig med at indretningen på stuerne er givet på forhånd, er der muligt for at børnene bruger deres fantasi til at udfordre stuenes indretning og en del af børnenes udvikling er deres forestillingsevne, hvor de leger, at tingene er noget andet end det er og har andre funktioner. Besøge museum - kirkegården og parker årstidens skiften.



## Fællesskab

Fælles oplevelser skaber fælles viden for børnene.

Fra 1. maj har vi temaet Cirkus. Alle stuer vil beskæftige sig med temaet, og vores ambition er, at stable en fælles forestilling på benene.

Musik har mange facetter. Vi præsenterer børnene for forskellige genre, alt fra klassisk, rap, rock og musik fra forskellige kulturer for børnene og sange børn kender hjemmefra. Børn lærer gamle børnesange, og vi synger de samme sange på forskellige måder. Vi maler en følelse med børnene, mens vi hører f.eks. klassisk musik.

Vi kan have andre temaer så som: Flag - Hvilke flag repræsenterer hvilke børn. Biblioteksbesøg. Eventyr. Historiefortælling. Højtlesning. Ture til teater. Copenhagen jazzfestival o. lign. Vi benytter mange af de kulturelle tilbud, der er til dagtilbuddet.

